

6. Sınıf BÜYÜK ÜNLÜ UYUMU

BÜYÜK ÜNLÜ UYUMU

Türkçe sözcüklerde ilk hecede kalın ünlü (a, ı, o, u) varsa onu takip eden diğer hecelerde de kalın ünlü bulunur. İlk hecede ince ünlü (e, i, ö, ü) varsa onu takip eden hecelerde de ince ünlü bulunur. Buna "büyük ünlü uyumu" denir.

Örnek:

Kalın: uyar kitap: uymaz
Çiçek: uyar kalem: uymaz

Not: Tek heceli sözcüklerde ve birleşik sözcüklerde ünlü uyumu aranmaz.

Örnek:

Dal, Eskişehir, çeykat

ETKİNLİK

1. Aşağıdaki sözcükleri büyük ünlü uyumuna göre değerlendirip karşılıklarına "uyar, uymaz veya aranmaz" yazınız.

Kaldırım :	Kahve :
Kurt :	Boya :
Sivrisinek :	Eskici :
Öznel :	Cumartesi:
Koltuk :	Uzman :
Manevi :	Saniye :
Saç :	Mezar :
Hediye :	Sert :
Dergi :	Özdeyiş :
Pişmanlık :	Benlik :
Atatürk :	Satır :
Mürekkep:	Atasözü :

2. Aşağıdaki cümlelerin hangilerinde cümleyi oluşturan sözcüklerin tamamı büyük ünlü uyumuna uyar? İşaretleyiniz.

- () Yeni bir başlangıç yapmalısın bence.
- () Hayatın güzelliklerini kaçırıyorum arada.
- () Kedi, patisiyle yüzünü temizliyor.
- () Kitap okuma alışkanlığımı küçükken kazandı.
- () Türkçenin kökenini araştırıyorum.
- () Yaptığına çoktan pişman olmuştu.
- () Çoban, sürüsünü çeşmeye doğru sürdü.
- () Reklamlar insanları alışverişe teşvik ediyor.
- () Rakip takım bu maçta daha iyiydi.
- () Bölgedeki yağış miktarını araştırıyoruz.

Not: "-yor, -ken, -ki, -leyin, -gil, -imtrak, -sız" ekleri eklendikleri sözcükte büyük ünlü uyumunu bozabilir.

3. Aşağıdaki cümlelerde bu ekleri alan sözcüklerden hangisinde büyük ünlü uyumu bozulmuştur? İşaretleyiniz.

- () Tüm gönüldaşlarımıza selam olsun.
- () Dün okuldaki gösterini izledim.
- () Dik dik bakıyordu bana.
- () Üstünde sarımtırak bir kazak vardı.
- () Akşama halamgil gelecekmış bize.
- () Evdeki kitapları düzenlemem lazım bugün.
- () Onunla yarınki oyuna hazırlandık.
- () Ben seni akşamleyin bir daha ararım.
- () Evin içini yeşilimtrak bir renge boyadılar.

Ey mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü,
Kız kardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü,
Işık ışık, dalga dalga bayrağım!
Senin destanını okudum, senin destanını yazacağım.

4. Yukarıdaki şiirdeki altı çizili sözcükleri büyük ünlü uyumu kuralına göre değerlendiriniz.

uyar	uymaz
.....
.....
.....